

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา ไป เป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะ*

ชาฎิณี มณีนาวาชัย**

กิงกาญจน์ เทพกาญจนา***

บทคัดย่อ

เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่า มีการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา ไป ซึ่งตามหลังคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือที่เรียกว่า “กริยารอง” ตัวอย่างเช่น เมื่อคำกริยา ไป ในประโยคนี้ตามหลังคำกริยา แสดงการประเมินค่า เช่น สูง ขาว จะแสดงการเกินความพอดี และเมื่อคำกริยา ไป ตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ เช่น ทำงาน นอน จะแสดงการณั้ลักษณะไม่สมบูรณ์ (Gandour, 1978; Thepkanjana, 1986; Rangkupan, 1992) ทั้งสองความหมายนี้ต่างสูญเสียองค์ประกอบทางความหมายของการเคลื่อนที่ และคงความหมายของทิศทางที่ออกจากจุดอ้างอิงไว้ นอกจากตำแหน่งคำดังกล่าวแล้ว คำกริยา ไป ในตำแหน่งกริยานำก็น่าสนใจเช่นเดียวกัน แต่กลับพบว่ามีการศึกษาจำนวนน้อย เมื่อคำกริยา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเป็นอัตวิสัยของคำกริยา แสดงการเคลื่อนที่ “ไป” และ “มา” ในภาษาไทย” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา

** นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: c.maneenavachai@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: kingarn.t@chula.ac.th

ไป/ ในฐานะที่เป็นกริยานำของหน่วยสร้างกริยาเรียงนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ
ในบริบทที่เป็นกลาง (neutral context) จะแสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้
พูดเพื่อทำบางสิ่งบางอย่าง คำกริยา ไป/ ในตำแหน่งคำดังกล่าว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา
หลักของประโยค นอกจากคำกริยา ไป/ ที่เป็นกริยานำจะแสดงการเคลื่อนที่ออกจาก
จุดอ้างอิงของผู้พูดโดยมีวัตถุประสงค์บางอย่างแล้ว ยังพบว่าในบางบริบทคำกริยา ไป/
ในตำแหน่งนี้ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพดังกล่าว แต่กลับแสดงความหมาย
ทางไวยากรณ์บางอย่าง บทความนี้จึงจะนำเสนอว่าคำกริยา ไป/ ที่เป็นกริยานำจะ
กลายเป็นคำไวยากรณ์ในบริบทใดและมีความหมายหรือหน้าที่ใดในบริบทดังกล่าว

คำสำคัญ: การขยายความหมาย; คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่; หน่วยสร้างกริยาเรียง;
ทัศนภาวะ; คำบ่งชี้จุดอ้างอิง

The Grammaticalization of the Thai Verb *paj* ‘go’ into a Modality Maker^{*}

Chadinee Maneenavachai^{**}

Kingkarn Thepkanjana^{***}

Abstract

The grammaticalization of the Thai verb *paj* ‘go’ which follows other verbs in serial verb constructions (SVCs), or a so-called “subsidiary verb,” has been widely studied. For example, the verb *paj* ‘go’ following an evaluation verb like ‘tall’ and ‘white’ denotes excessiveness and the verb *paj* ‘go’ following an action verb like ‘work’ and ‘sleep’ denotes imperfective aspect (Gandour, 1978; Thepkanjana, 1986; Rangkupan, 1992). The movement meaning of both meanings is lost while the meaning of direction away from the reference point still exists. However, the verb in the first position of SVCs is also

^{*} This paper is a part of the author’s dissertation entitled “Subjectivity of the Motion Verbs /*paj*/ ‘go’ and /*maa*/ ‘come’ in Thai.” Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. The author gratefully acknowledges the financial support from “Chulalongkorn University Graduate Scholarship to commemorate the 72nd anniversary of His Majesty King Bhumibol Adulyadej.”

^{**} Doctoral student, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: c.maneenavachai@gmail.com

^{***} Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, -mail: kingkarn.t@gmail.com

interesting but has been neglected. In neutral context, when the verb *paj* 'go' precedes action verbs in SVCs, it denotes a movement away from the reference point in order to do something. The verb *paj* 'go' in that position functions as a main verb of a sentence. In addition, it is found that in certain contexts, the verb *paj* 'go' does not denote physical movement; rather, it expresses a grammatical meaning. In this regard, this paper aims to demonstrate in which contexts the verb *paj* 'go' as a preceding verb is grammaticalized and what its grammatical meaning is in such contexts.

Keywords: semantic extension; motion verb; serial verb construction; modality; deictic word

1. บทนำ

คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีความหมาย 'ไป' ในภาษาต่างๆ เป็นหนึ่งในคำกริยาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากเป็นคำที่ก่อให้เกิดความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์มากที่สุด (Traugott, 1978; Bybee, 1988; Bybee, Perkins, & Pagliuga, 1991; Heine & Kuteva, 2002; Nicolle, 2007) คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่มีความหมาย 'ไป' ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ความหมายไปสู่คำบ่งชี้กาลและการณ์ลักษณะ (tense/aspect marker) ตัวอย่างเช่น คำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษที่แสดงความหมายอนาคตกาลเมื่อปรากฏในหน่วยสร้าง *be going to* เช่น *I'm going to write a letter*. คำกริยา *aller* 'to go (to)' > คำบ่งชี้อนาคตกาลในภาษาฝรั่งเศส เช่น *Je vais écrire une lettre*. (Hopper & Traugott, 1993; Lord, 1993; Heine & Kuteva, 2002)

เช่นเดียวกับคำที่มีความหมาย 'ไป' ในภาษาอื่นๆ คำกริยา *ไป* ในภาษาไทย ขยายความหมายจากการเคลื่อนที่เชิงกายภาพไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์ ความหมายดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อคำกริยา *ไป* ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) ซึ่งเป็นหน่วยสร้างที่มีกริยาเรียงต่อกันสองคำขึ้นไป โดยไม่มีคำใดมาคั่นกลาง ยกเว้นนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยาในหน่วยสร้างนั้น (กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549, น. 66) จากการศึกษาเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ในอดีตพบว่า งานวิจัยเกือบทั้งหมดมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยารอง ซึ่งตามหลังคำกริยาอื่นซึ่งทำหน้าที่หลักในหน่วยสร้างกริยาเรียง ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า เมื่อคำกริยา *ไป* ปรากฏเป็นกริยารองตามหลังคำกริยาหลักในหน่วยสร้างกริยาเรียง จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 4 ความหมาย ได้แก่ ก) ทิศทางการเคลื่อนที่ออกจากผู้พูดหรือจุดอ้างอิงของผู้พูด ข) การณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective aspect) ค) การณ์ลักษณะสมบูรณ์ (perfective aspect) และ ง) การเกินพอดี (excessiveness) (Thepkanjana, 1986; Rangkupan, 1992; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551)

นอกจากนี้คำกริยา *ไป* ในภาษาไทยยังสามารถปรากฏนำหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา *ไป* ในตำแหน่งนี้เรียกว่า *กริยานำ* ความหมายของ

คำกริยา *ไป* ในตำแหน่งนี้มักได้รับการอธิบายไปในทางเดียวกันว่าแสดงการเคลื่อนที่เพื่อกระทำอะไรบางอย่าง (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์, 2549; ซาฮินี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น *เขาไปซื้อกับข้าวที่ตลาด* ประโยคนี้แสดงเหตุการณ์ที่ประธานของประโยคเคลื่อนที่ออกจากจุดสนใจหรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำเหตุการณ์ชื่อของซึ่งแสดงโดยคำกริยาที่ปรากฏตามหลังคำกริยา *ไป* จะเห็นได้ว่า ความหมายแสดงวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนที่ไปดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อคำกริยา *ไป* นำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำ และมีบริบทเป็นกลาง (neutral context) หมายความว่า ไม่ได้แสดงสถานการณ์แบบใดแบบหนึ่งเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ยังมีอีกกรณีหนึ่งที่คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีหน้าที่ต่างออกไปจากกรณีปกติ คำกริยา *ไป* ในกรณีนี้จะเกิดขึ้นในบริบทเฉพาะและดูเหมือนไม่ได้เป็นคำกริยาหลักและแสดงการเคลื่อนที่ทางกายภาพ เช่น *ไม่ต้องไปกลัวมัน ยังไงเราก็ได้เปรียบ* เมื่อพิจารณาบริบทอย่างละเอียด ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา *ไป* ในบริบทนี้นั้นสามารถตีความได้ว่า ผู้พูดไม่ประสงค์ที่จะให้เหตุการณ์กลัวนั้นเกิดขึ้น ความหมายนี้ไม่เกิดกับประโยคที่มีคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในบริบทเป็นกลาง

การศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำของหน่วยสร้างกริยาเรียงในบริบทที่เฉพาะเช่นนี้ยังไม่พบบานวิจัยใดเคยศึกษาอย่างละเอียดมาก่อน มีเพียงงานวิจัยสองชิ้นที่กล่าว คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในบริบทแบบนี้แสดงความรู้สึกของผู้พูดว่าการกระทำนั้นอยู่ห่างจากจุดสนใจของผู้พูด (Noss, 1964; ซาฮินี, 2551) บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในหน่วยสร้างกริยาเรียงในบริบทเฉพาะที่ผู้พูดแสดงความรู้สึกไม่ปรารถนาให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นหรือประหลาดใจที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น โดยจะอธิบายบริบททางวากยสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความหมายทางไวยากรณ์ดังกล่าว ตลอดจนความหมายหรือหน้าที่ของคำกริยา *ไป* ในบริบทดังกล่าว โดยรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาใช้ในการวิเคราะห์

2. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO¹

การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่คำศัพท์พัฒนาไปสู่รูปทางไวยากรณ์ หรือจากรูปทางไวยากรณ์ก็พัฒนาให้มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น หน้าที่ทางไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับการใช้ในบริบททั่วไป หากแต่ความหมายใหม่นี้เกิดขึ้นในบริบททางวากยสัมพันธ์หรือหน่วยสร้างที่เฉพาะเจาะจง (Hopper & Traugott, 1993; Heine & Kuteva, 2002) ในการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า เมื่อคำกริยา GO ในภาษาต่างๆ ปรากฏในหน่วยสร้างบางประเภท จะเกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายจากการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์ ในหัวข้อนี้จึงแบ่งงานที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ออกเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่ 2.1) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาต่างๆ และ 2.2) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาไทย

2.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาต่าง ๆ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ก) การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาไร้หน่วยสร้างกริยาเรียง (non-serial verb languages) และ ข) การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา GO ในภาษาหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb languages)

การจัดประเภทว่าภาษาใดเป็นภาษาหน่วยสร้างกริยาเรียงนั้นขึ้นอยู่กับความถี่ของการปรากฏหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษา กล่าวคือ ภาษาไร้หน่วยสร้างกริยาเรียง หมายถึง ภาษาที่ไม่มีหน่วยสร้างกริยาเรียงใช้เป็นจำนวนมากในภาษา คือ มี

¹ ในที่นี้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษพิมพ์ใหญ่เพื่อแทนมโนทัศน์ของคำที่แสดงความหมายการไปที่ปรากฏในภาษาต่างๆ

ข้อจำกัดมาก หน่วยสร้างกริยาเรียงที่มีอาจมีแค่คำกริยาที่แปลว่า ‘ไป’ หรือ ‘มา’ ตามด้วยคำกริยาคำอื่นเท่านั้น แต่ภาษาหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นภาษาที่มีหน่วยสร้างกริยาเรียงใช้อย่างแพร่หลายในภาษา (Givón, 1991; Lewandowska-Tomaszczyk, 2008; Yin, 2007)

ในภาษาที่ไม่ใช่ภาษาหน่วยสร้างกริยาเรียงอย่างภาษาในตระกูลอินโด-ยูโรเปียน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาสเปน และภาษาฝรั่งเศส คำกริยา GO ปรากฏเป็นกริยาตัวแรกพร้อมกับคำกริยาอื่นในหน่วยสร้าง สามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์ได้หลากหลายความหมาย เช่น ความหมายแสดงอนาคต (Heine & Kuteva, 2002) และความหมายอดีตกาล (Detges, 2004) เป็นต้น

ส่วนในภาษากริยาเรียงอย่างภาษาในแถบทวีปแอฟริกา เช่น ภาษาอิกโบ² (Igbo) และภาษาในแถบเอเชียตอนอย่างภาษาจีน ภาษาลาฮู³ (Lahu) คำกริยา GO ที่ปรากฏในตำแหน่งกริยารองตามหลังคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงสามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์ต่างๆ ได้จำนวนมาก เช่น ความหมายการแสดงทิศทางที่ออกจากศูนย์กลางการบ่งชี้ (andative directionals) (Heine & Kuteva, 2002; Yin, 2011) ความหมายความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (continuous) (Matisoff, 1991; Heine & Kuteva, 2004) และความหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพ (Lehmann, 1989) เป็นต้น

2.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา ไป ในภาษาไทย

ในภาษาไทยคำกริยา ไป เกิดในบริบทที่เฉพาะเช่นเดียวกับภาษาอื่นๆ ได้กล่าวคือ ความหมายพื้นฐานของคำกริยา ไป เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์เมื่อปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง จากการศึกษางานวิจัยในอดีต

² ภาษาอิกโบเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไนจีเรีย ทวีปแอฟริกา

³ ภาษาลาฮูอยู่ในตระกูลภาษาย่อยทิเบต-พม่า ซึ่งพูดโดยคนลาฮูที่อยู่ในประเทศจีน ไทย พม่า และลาว เป็นภาษาที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในประเทศจีนในเขตปกครองตนเองลาซาง ลาฮู ทางตะวันตกเฉียงใต้ของยูนนาน

พบว่า งานวิจัยเหล่านั้นมุ่งศึกษาเฉพาะคำกริยา *ไป* ที่ปรากฏหลังคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียง หรือที่เรียกว่า *กริยารอง* เนื่องจากคำกริยา *ไป* ในตำแหน่งนี้มีความหมายทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ปรากฏร่วม โดยจะเสริมความหมายของคำกริยาหลักในเรื่องของทิศทางทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม (Gandour, 1978; Thepkanjana, 1986; Rangkuphan, 1992; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551)

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ที่ปรากฏเป็นกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีดังนี้ เมื่อปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่หรือการเปลี่ยนสถานที่ คำกริยา *ไป* จะแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่จริงที่แสดงด้วยคำกริยาที่ปรากฏ นำหน้าว่าออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด เช่น *ชมพูเดินไปวัด* การเคลื่อนที่ของประธานมีทิศทางออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดไปยังวัด (Rangcuphan, 1992; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551)

เมื่อคำกริยา *ไป* ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการประเมินค่า (evaluative verbs) หรือคำกริยาคุณศัพท์ (adjectival verbs) เช่น *อ้วน สูง ขาว และ แดง* เป็นต้น คำว่า *ไป* จะแสดงความหมายที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติหรือมุมมองของผู้พูดที่มีต่อสิ่งหนึ่งในเชิงปริมาณหรือคุณภาพว่าไม่ตรงกับความคิดหรือความคาดหวังของผู้พูด ความหมายการเกินพอดีนี้เป็นผลจากการตีความเชิงวัจนปฏิบัติ กล่าวคือ จุดอ้างอิงของผู้พูดอยู่ที่คุณภาพ หรือปริมาณที่เหมาะสมในความคิดของเขา และสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดของเขาเป็นสิ่งที่ออกจากจุดอ้างอิง (Thepkanjana, 1986; Rangcuphan, 1992; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551) เช่น *ชุดนี้หลวมไปใส่แล้วดูรุ่มร่ามจัง* ในมุมมองของผู้พูดชุดที่ใส่นั้นมีขนาดที่เกินความพอดี ไม่ตรงกับขนาดที่ผู้พูดคิดไว้ ความหลวมของชุดมีสภาพเกินพอดี ซึ่งสอดคล้องกับที่คลาร์กกล่าวว่า การใช้คำกริยา *GO* ในการประเมินค่าแสดงนัยในแง่ลบ (Clark, 1974: p. 317)

นอกจากนี้คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยารองยังมีความหมายการณลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective aspect) และการณลักษณะสมบูรณ์ (perfective aspect) (Thepkanjana, 1986; Rangcuphan, 1992; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551) กล่าวคือ เมื่อคำกริยา *ไป* ปรากฏตามหลังคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่กินเวลาและไม่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์หรือที่เรียกว่าคำกริยาแสดงกระบวนการ (process verbs) จะ

บ่งชี้ความหมายการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ เช่น น้อยนึ่งกินขนมไปอย่างมีความสุข ประโยคนี้แสดงของการกระทำที่ต่อเนื่องของประธานในประโยค กล่าวคือ การใช้ ไป แสดงนัยว่า เหตุการณ์นึ่งกินขนมได้เริ่มต้นขึ้น และดำเนินอยู่ โดยผู้พูดวางจุดอ้างอิงของเขาไว้ที่ส่วนกลางของเหตุการณ์ และการกระทำเหล่านี้ยังคงดำเนินต่อไปจากจุดอ้างอิงของผู้พูด

เมื่อคำกริยา ไป ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์พลวัตที่มีจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ เช่น คำกริยาแสดงสภาพ คำกริยาแสดงการทำลายและการหายไป จะแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ เช่น รองเท้าฉันหายไปเมื่อวานนี้ ประโยคนี้แสดงว่าเมื่อวานนี้รองเท้ายังอยู่ และตอนนี้ได้หายไปแล้ว การใช้ ไป แสดงนัยว่าสภาพการไม่มีอยู่ของรองเท้าในปัจจุบันได้ออกจากสภาพของการมีอยู่ในโลกก่อนหน้านี้

นอกจากคำกริยาที่ ไป จะปรากฏเป็นกริยารองในหน่วยสร้างกริยาเรียงแล้ว ยังสามารถปรากฏนำหน้าคำกริยาอื่นหรือเป็น กริยานำ ในหน่วยสร้างกริยาเรียง เมื่อคำกริยา ไป ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงการกระทำในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะแสดงความหมายบอกวัตถุประสงค์โดยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา ไป แสดงวัตถุประสงค์ของการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด (กิงกาญจน์ เทพกาญจนา, 2549; ชาภูณี มณีนาวาชัย, 2551) ความหมายวัตถุประสงค์นี้จะเห็นได้ว่าเกิดขึ้นในบริบทที่เป็นกลาง (neutral context) ตัวอย่างเช่น

- (1) สร้อยไปทำบุญที่วัด
- (2) อร์ไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด

ประโยคข้างต้นแสดงเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน และคำกริยา ไป แสดงการเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดโดยมีวัตถุประสงค์จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ ประธานต้องเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หนึ่งเพื่อทำอาการที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลังคำกริยา ไป ซึ่งได้แก่ ทำบุญ ในประโยค (1) และ อ่านหนังสือ (2) ตามลำดับ คำกริยา ไป ในบริบทนี้สามารถตีความในเชิงวัจนปฏิบัติได้ว่า ประธานของประโยคมีความตั้งใจหรือเจตนาในการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูดเพื่อทำเหตุการณ์ทำบุญและอ่านหนังสือในอนาคต ชาภูณี มณีนาวาชัย (2551) ได้ตั้งข้อสังเกต

ว่า แม้ว่าจะมีการเคลื่อนที่จริง แต่ทว่าคำกริยา *ไป* ถูกลดความสำคัญของเหตุการณ์ลง และผู้พูดได้ให้ความสนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังคำกริยา *ไป* แทน

อย่างไรก็ตาม ในบางบริบทคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ที่มีวัตถุประสงค์จะทำอะไรบางอย่าง ตัวอย่างเช่น

(3) อย่าไปอิจฉาเขาเลย เขาทำงานหนักก็สมควรแล้วที่จะรวย

(4) เธอจะไปคิดมากทำไม เดียวก็แก่เร็วหรอก

จากตัวอย่างข้างต้นคำกริยา *ไป* ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต (mental verbs) อย่างคำกริยาแสดงอารมณ์ความรู้สึก อิจฉา และคำกริยาแสดงกระบวนการคิด คิด เมื่อพิจารณาคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในบริบทดังกล่าว ดูเหมือนว่าคำกริยา *ไป* ไม่ได้เป็นกริยาหลักของประโยค หากแต่คำกริยาที่ตามหลังคำกริยา *ไป* กลายเป็นกริยาหลักแทน และความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพนั้นหายไป กล่าวได้ว่า คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในกรณีนี้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แยกไปจากที่วิเคราะห์ในงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งถือเป็นบริบทที่พิเศษ (marked) จากบริบทปกติ และยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่เคยกล่าวถึงหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในกรณีนี้มาก่อน มีเพียงคำอธิบายพอสังเขปว่า เป็นการแสดงความรู้สึกว่าการกระทำนั้นอยู่ห่างจากผู้พูด (Noss, 1964; ชาติินี มณีนาวาชัย, 2551)

ในบทความนี้จึงจะกล่าวถึงบริบททางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำในบริบทที่ผิดแผกจากบริบทปกติในหัวข้อ 3 รวมถึงความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ในบริบทดังกล่าวในหัวข้อ 4 ในหัวข้อ 5 ตามลำดับ

3. บริบทของคำกริยา *ไป* ที่ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ทางกายภาพ

ในกรณีปกติหรือบริบทที่เป็นกลาง คำกริยา *ไป* ที่ปรากฏเป็นกริยานำทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ทำให้ไม่สามารถละได้ หากละความหมายของ

ประโยคเปลี่ยนไปจากการเคลื่อนที่เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งกลายเป็นแสดงการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ สถานที่หนึ่ง เช่น

- (5) ก. เมื่อวานฉันไปเจอเพื่อนของเจตน์
- ข. เมื่อวานฉันเจอเพื่อนของเจตน์

ประโยคแรกแสดงเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน เหตุการณ์แรกแสดงการเคลื่อนที่ออกจากสถานที่ของผู้พูดเพื่อกระทำเหตุการณ์เจอเพื่อนของเจตน์ ในขณะที่ประโยคที่สองแสดงเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียว นั่นคือ เหตุการณ์เจอเพื่อนของเจตน์

นอกจากนี้ เมื่อคำกริยา ไป ที่เป็นกริยารองทำหน้าที่เป็นกริยาหลักจะสามารถแทนภาคแสดงของทั้งประโยคได้โดยสามารถทดสอบได้ด้วยประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ตัวอย่างเช่น

- (6) ก. เมื่อวานเธอไปเจอเพื่อนของเจตน์ใช่ไหม
- ข. ใช่ ฉันไป
- ค. ไม่ได้ไป

ในตัวอย่าง (ข) และ (ค) ข้างต้นคำกริยา ไป สามารถแทนภาคแสดงทั้งหมดได้ และสามารถทำเป็นประโยคปฏิเสธได้เหมือนกับคำกริยาหลักอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ในบริบทที่พิเศษคำกริยา ไป มีลักษณะต่างออกไปแม้จะอยู่ในตำแหน่งเดียวกับคำกริยา ไป ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก กล่าวคือ คำกริยา ไป จะสามารถละได้โดยไม่กระทบต่อความหมายหลักของประโยค อีกทั้งไม่สามารถแทนภาคแสดงทั้งหมดได้ดังเช่นกรณีปกติ ตัวอย่างเช่น

- (7) ก. โอ๊ย แม่จะไปโกรธพ่อเขาทำไม
- ข. โอ๊ย แม่จะโกรธพ่อเขาทำไม
- (8) ก. แม่ไปโกรธอะไรพ่อใช่ไหม
- ข. ใช่ แม่โกรธ
- ค. แม่ไม่ได้โกรธ

ในประโยค (7) แม้จะตัดคำกริยา *ไป* ออก ความหมายของประโยคยังคงแสดงเหตุการณ์การโกรธของประธานเหมือนเดิม คำกริยา *ไป* สามารถละได้โดยไม่ผิดไวยากรณ์และยังคงความหมายหลักของประโยคไว้ นอกจากนี้ในประโยค (8) เมื่อตอบรับคำถาม คำกริยาที่ใช้แทนภาคแสดงทั้งหมดเป็นคำกริยา *โกรธ* หรือ *ไม่ได้โกรธ* คำตอบไม่สามารถเป็น *ไป* หรือ *ไม่ได้ไป* จะเห็นได้ว่าคำกริยา *ไป* ในบริบทนี้ จะไม่สามารถแทนการกระทำของภาคแสดงทั้งหมดได้ อีกทั้งไม่สามารถปฏิเสธหรือแทนภาคแสดงได้ คำกริยา *ไป* ในบริบทเฉพาะนี้จึงไม่ใช่คำกริยาหลัก หากแต่แสดงหน้าที่แสดงความเห็นหรือทัศนคติของผู้พูดต่อกริยาหลัก หากจัดประเภททางไวยากรณ์แล้วน่าจะเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะ (modality marker)

คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำซึ่งมีความหมายบ่งชี้ทัศนภาวะนี้ปรากฏในรูปประโยคทางภาษา 3 แบบ คือ รูปประโยคบอกเล่า คำถาม และปฏิเสธ แต่ละบริบทมีความหมายร่วมกันคือ ผู้พูดไม่อยากให้เหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* เกิดขึ้น รู้สึกมีทัศนคติในทางลบต่อเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาหลัก หรือรู้สึกแปลกใจ คำกริยา *ไป* ดังจะอธิบายต่อไปนี้

3.1 ประโยคบอกเล่า

เมื่อคำกริยา *ไป* ที่ปรากฏในประโยคบอกเล่ามีความหมายแสดงทัศนคติหรือความเห็นของผู้พูดต่อการเกิดเหตุการณ์ที่พรรณนาโดยคำกริยาหลักว่าไม่น่าจะเกิดขึ้น หรือไม่น่าจะทำ ดังปรากฏในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ต่อไปนี้

[นามวลีประธาน + *ไป* + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต]

ตัวอย่างเช่น

(9) บางคนมีทุกข์ก็ไปขอพรบางคนไปบนแล้วไม่ได้ก็ไปโกรธอีก

(10) คนหนึ่งชอบนอนดึกตื่นสาย อีกคนหนึ่งไปชอบนอนหัวค่ำตื่นเช้า

(11) ผมนึกในใจว่าไอ้ผมทองนี่ อยู่ตั้งคาปรีนี่ดีแล้วดันไปชอบพัทยา

(12) ส่วนงานปูบัน กระจกสี ชาวต่างชาติชอบ แต่คนไทยไม่สนใจเพราะไปชอบงานศิลปะตะวันตก

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา *ไป* ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต (mental verbs) *โกรธ* และ *ชอบ* ในประโยคบอกเล่า ในบริบทนี้คำกริยา *ไป* แสดงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* ว่าเหตุการณ์นั้นไม่น่าจะทำหรือเกิดขึ้นโดยผู้พูดไม่แสดงความประหลาดใจในระดับหนึ่ง กล่าวคือผู้พูดได้วางจุดอ้างอิงไว้ที่เหตุการณ์ที่เขาคาดหวังไว้ว่าจะเกิดขึ้นหรือชนบทที่คนทั่วไปยึดถือกัน และสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดหวังหรือชนบทเป็นสิ่งที่ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูด

ในประโยค (9) ดีความได้ว่า ผู้พูดรู้สึกว่าการเกิดโกรธที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งไม่ควรมีความรู้สึกเช่นนั้น เพราะการขอพรแล้วไม่ได้ตามที่ขอ ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายใดๆ แก่ผู้ขอ แต่ผู้ขอกลับรู้สึกโกรธ การเกิดขึ้นของความรู้สึกโกรธของประธานแสดงการ *เคลื่อนที่* ห่างออกจากความคาดหวังของผู้พูด กล่าวคือ ผู้พูดคิดว่าประธานไม่น่ามีความรู้สึกโกรธ และในประโยค (10) ผู้พูดรู้สึกว่าการขอของประธานน่าจะนอนดึกตื่นสายเหมือนอีกคนหนึ่ง แต่กลับชอบนอนหัวค่ำตื่นแต่เช้า ทำให้ผู้พูดรู้สึกแปลกใจ ไม่คาดคิดว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้น การชอบนอนหัวค่ำตื่นแต่เช้าของอีกคนเป็นสิ่งที่น่าแปลกใจ และเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบนออกไปจากสิ่งที่ผู้พูดคาดคิดเอาไว้

ในประโยค (11) ผู้พูดรู้สึกแปลกใจที่ *ไอ้ผมทอง* ชื่นชอบพญา เนื่องจาก *ไอ้ผมทอง* อาศัยอยู่ที่คาบรีซึ่งมีทะเลที่สวยงามอยู่แล้ว ชาวต่างชาติผู้นั้นอยู่ที่นั่นจึงน่าจะชอบสถานที่ที่ตัวเองอยู่มากกว่า เหตุการณ์ความชอบพญาของชาวต่างชาติผู้นั้นได้อยู่ห่างออกไปจากความคาดหวังของผู้พูด ส่วนในประโยค (12) ผู้พูดรู้สึกว่าการชอบงานศิลปะตะวันตกของคนไทยเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้พูดคิดว่าคนไทยน่าจะชอบงานศิลปะของชาติตัวเองมากกว่าชาติอื่นทั้งๆ ที่ชาวต่างชาติยังชื่นชอบงานศิลปะไทย เหตุการณ์การชื่นชอบงานศิลปะตะวันตกของคนไทยได้ออกจากชนบทที่คนไทยควรชื่นชอบศิลปะของคนไทยเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดคิด

จะเห็นได้ว่า คำกริยา *ไป* ในบริบทประโยคบอกเล่านี้มีคำวิเศษณ์ *อีก* ซึ่งหมายถึงทำซ้ำหรือเพิ่มเติม โดยแฝงความรู้สึกของผู้พูดว่าเหตุการณ์นั้นไม่ควรทำ *ไฟล์* ซึ่งหมายถึงการจงใจไปทำอย่างแต่กลับไปทำอีกอย่างหนึ่ง และ *ดัน* ซึ่งหมายถึงการทำในสิ่งที่ไม่น่าจะทำ รวมถึงคำสันธาน *แต่* ซึ่งแสดงความขัดแย้งกับความของ

ประโยคก่อนหน้า ปรากฏอยู่ด้วย คำเหล่านี้ต่างมีความหมายรวมกันว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผิดไปจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังของไว้ ซึ่งแสดงความประหลาดใจหรือความไม่คาดคิดของผู้พูด การใช้ *ไป* จึงแสดงนัยว่า ผู้พูดคิดว่าผู้กระทำเหตุการณ์ควรจะทำอย่างหนึ่ง แต่กลับทำอีกอย่างหนึ่งที่ไม่น่าจะทำ ผู้พูดจึงรู้สึกประหลาดใจ การกระทำที่ไม่คาดคิดหรือก่อให้เกิดความประหลาดใจนี้เปรียบเหมือนการเคลื่อนที่ออกจากจุดที่ผู้พูดคิดว่าควรจะเป็น

3.2 ประโยคคำถาม

คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำปรากฏในประโยคที่มีคำแสดงคำถาม เช่น *ใครทำ* จึงจัดให้เป็นประโยคคำถาม แต่เมื่อตีความรูปประโยคคำถามแล้ว ประโยคดังกล่าวไม่ได้แสดงคำถาม ผู้พูดใช้รูปประโยคคำถามเพื่อแสดงความรู้สึก และการใช้คำแสดงคำถามในประโยคดังกล่าวเป็นการใช้วัจนลีลาแบบภาษาพูด คำกริยา *ไป* ในบริบทนี้มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ดังนี้

[คำถาม + (นามวลีประธาน) + (จะ)ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต]

หรือ

[(นามวลีประธาน) + (จะ)ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + คำถาม]

เมื่อคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำปรากฏในรูปแบบทางภาษาดังกล่าว จะแสดงทัศนคติหรือความคิดเห็นของผู้พูดในแง่ลบที่มีต่อเหตุการณ์ว่าไม่ยากให้เหตุการณ์ที่แสดงโดยคำกริยาหลักเกิดขึ้น หรือรู้สึกประหลาดใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังจะอธิบายให้เห็นในตัวอย่างข้างล่างนี้

(13) จะเที่ยงคินอยู่แล้ว ง่วงจะตายซัก ใครจะไปโอเคกับแกไหว

(14) ใครจะไปรู้ะว่าอีกสักพักมันจะเป็นอะไรหรือเปล่า ทำตัวให้สมกับเป็นคนป่วยหน่อยสิ

(15) ไม่นาเลย ทำไมถึงไปชอบดีเจนั่นได้ละ ผู้ชายดีๆ มีให้เลือกตันไม่เลือก

(16) ไปกลัวมันทำไม อ้ายเจ้าของโรงเรียนมันเป็นเพื่อนรักกับผม เตียวผมพูดกับมันเอง

(17) ปกติคุณมีอะไรก็พูดออกมาตรงๆ ใครจะไปนึกล่ะว่าคุณนะชี้หิ้งเหมือนกัน

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา ไป ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสถานะทางจิต โอเค ชอบ นึก และ กลัว ในประโยคคำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ และคำถามที่มักใช้ในประโยคคือคำว่า ใคร และ ทำไม บริบทนี้ตีความได้ว่า ผู้พูดไม่ต้องการให้เหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เกิดขึ้นหรือไม่พอใจที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น

การใช้คำกริยา ไป ในบริบทนี้แสดงว่า เหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เคลื่อนที่ไปสู่สภาพที่ผู้พูดมีความประหลาดใจ ไม่พึงประสงค์ หรือมีทัศนคติในแง่ลบ ดังในประโยค (13) ตามความคิดของผู้พูด การทำงานจนถึงเที่ยงคืนเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น เพราะเป็นเวลาที่ควรจะนอน เหตุการณ์นี้จึงเคลื่อนที่ไปสู่สภาพที่ผู้พูดไม่ประสงค์จะให้เกิดขึ้น และในประโยค (14) ผู้พูดไม่เห็นด้วยที่ผู้ฟังไม่ยอมพักผ่อนทั้งที่เป็นคนป่วย เนื่องจากผู้พูดไม่ต้องการให้เหตุการณ์ที่ไม่ดีเกิดกับผู้ฟังอีก การใช้ ไป แสดงนัยว่าเหตุการณ์ที่ผู้ฟังไม่พักผ่อนนั้นนอกจากสิ่งที่ผู้พูดคิดว่าผู้ป่วยจะต้องนอนพักเพื่อรักษาร่างกายให้แข็งแรง ไปสู่สภาพที่ผู้พูดไม่ประสงค์จะให้เกิดขึ้น

ในประโยค (15) ผู้พูดคิดว่าการที่เพื่อนชอบกับดีเจเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น เพราะผู้ขายนิสัยไม่ดี การใช้ ไป จึงแสดงนัยว่าเหตุการณ์นี้ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้ว่าเพื่อนจะได้กับคนดี ไปสู่สภาพที่ผู้พูดมีทัศนคติในแง่ลบต่อเหตุการณ์ ในประโยค (16) ผู้พูดไม่ยอมให้ผู้ฟังมีความรู้สึกกลัวหรือทำท่ากลัว จึงรู้สึกไม่พอใจที่ผู้ฟังกลัว การใช้ ไป แสดงนัยว่าเหตุการณ์กลัวได้เคลื่อนที่ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้ว่าผู้ฟังไม่มาจะกลัว เหตุการณ์นี้จึงเป็นเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในความคิดของผู้พูด ส่วนในประโยค (17) ผู้พูดรู้สึกแปลกใจต่อเหตุการณ์หิ้งที่เกิดขึ้น เนื่องจากผู้ฟังไม่เคยทำกริยานี้มาก่อน เหตุการณ์นี้จึงเกินความคาดคิดของผู้พูด กล่าวได้ว่า คำกริยา ไป แสดงนัยว่าเหตุการณ์หิ้งนี้ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังไว้ว่าผู้ฟังจะไม่หิ้ง ไปสู่สภาพที่ผู้พูดประหลาดใจ

3.3 ประโยคปฏิเสธ

คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำปรากฏในประโยคที่มีค่าแสดงการปฏิเสธ *อย่า* และ *ไม่ต้อง* จึงจัดให้เป็นประโยคปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม เมื่อตีความรูปประโยคแล้ว ประโยคนี้ไม่ได้แสดงการปฏิเสธ แต่แสดงการสั่งไม่ให้ทำ รูปประโยคปฏิเสธที่มีลักษณะพิเศษนี้เรียกว่า *หน่วยสร้างการสั่งไม่ให้ทำ* (prohibitive construction) หน่วยสร้างนี้เป็นหน่วยสร้างคำสั่งแบบปฏิเสธ และมักมีคำบ่งชี้การสั่งไม่ให้ทำ (prohibitive markers) ที่แตกต่างไปจากคำบ่งชี้การปฏิเสธในประโยคบอกเล่า (van de Auwera, 2005; Dooley & Håkansson, 1999) หน่วยสร้างนี้ต่างจากประโยคปฏิเสธที่คุณสมบัติเนื้อในแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ (stative) เช่น ประโยค *ฝนตก – ฝนไม่ตก* ประโยคแรกแสดงเหตุการณ์พลวัต (dynamic) ส่วนประโยคที่สองซึ่งเป็นปฏิเสธแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ ในขณะที่ประโยคแสดงการสั่งห้ามไม่ได้แสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ แต่เป็นการเรียกร้องให้หยุดสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น (van de Auwera, 2005; p. 29) เมื่อคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำปรากฏบริบทนี้ จึงแสดงคำสั่งห้ามแบบอ่อน แนะนำไม่ให้ทำ ไม่อยากให้ทำ หรือบอกสิ่งที่ควรทำ ดังจะอธิบายในตัวอย่างข้างล่างนี้

3.3.1 [อย่า + ไป + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต]

ตัวอย่างเช่น

- (18) แต่อย่าไปคิดเยอะครับ เราอยู่กันวันนี้พุงนี้ เมื่อไหร่ จะไปก็ไม่รู้
- (19) คนพวกนี้ไม่ควรถือสา เขาเรียกว่าอย่าถือคนบ้า ที่หมอมว่าอย่าไปถือสา คือ อย่าไปโกรธหรืออย่าไปกลัว
- (20) อย่าไปถือสาพี่รุذنเลยคะพี่สรัท พี่รุذنเขาไม่อยากให้ใครคุยกับพี่เองต่างหาก
- (21) ผมคิดว่าผี วิญญาณ หรือโชคร้าย อย่าไปกลัวเลย คุณกลัวคนใช้ กลัวโจร โหมยดีกว่า
- (22) อย่าไปกลัวใครหน้าไหนทั้งนั้น สู้ว่าย ฉันทลบใจตัวเองก่อนจะเปิดประตูเข้าไป

จากตัวอย่างข้างต้น คำกริยา *ไป* ปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต คิด ถือสา โกรธ และ กลัว ในประโยคปฏิเสธ ซึ่งมีวजनกรรมของการห้ามแบบอ่อนหรือไม่ต้องการให้ทำ บริบทนี้ตีความได้ว่า ผู้พูดเห็นว่าเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการให้ทำ หรือแนะนำว่าเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ในที่นี้คำกริยา *ไป* แสดงนัยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นออกจากจุดที่ผู้พูดคาดหวังไว้ว่าควรจะทำ ดังในประโยค (18) ผู้พูดมองว่าการคิดเยอะของผู้ฟังเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ สิ่งที่ผู้พูดคาดหวังคือการคิดแต่พอดี ดังนั้นคำกริยา *ไป* จึงแสดงว่าเหตุการณ์การคิดเยอะเป็นสิ่งที่ออกจากขอบปกติหรือสิ่งที่ผู้พูดคิดไว้ว่าคนเราไม่ควรคิดมาก ส่วนในประโยค (19) ผู้พูดรู้สึกว่าการไม่ถือสา การไม่โกรธ และการไม่กลัวเป็นสิ่งที่ควรทำ จึงแนะนำแก่ผู้ฟังให้ทำตาม ในบริบทนี้คำกริยา *ไป* แสดงว่าเหตุการณ์การถือสา การโกรธ และการกลัวเป็นสิ่งที่ออกจากจุดที่ผู้พูดคาดหวังไว้

ในประโยค (20) ผู้พูดไม่อยากให้ผู้ฟังและบุคคลที่สามทะเลาะกัน จึงแนะนำไม่ให้ผู้ฟังถือสา คำกริยา *ไป* แสดงว่าเหตุการณ์ถือสาเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ออกจากเหตุการณ์ที่ผู้พูดคาดหวังเอาไว้ นั่นคือ การไม่ถือสา ในประโยค (21) ในความคิดของผู้พูดความรู้สึกกลัวผี วิญญาณ หรือโชคร้ายเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น และผู้พูดได้แนะนำผู้ฟังว่าควรกลัวอันตรายจากคนมากกว่า คำกริยา *ไป* ในที่นี้แสดงว่าเหตุการณ์การกลัวสิ่งที่เหนือธรรมชาติได้เคลื่อนที่ออกจากเหตุการณ์การไม่กลัวที่ผู้พูดคาดหวังเอาไว้ และในประโยค (22) ผู้พูดบอกตัวเองให้ทำในสิ่งที่ควรทำ คือ ไม่กลัว ไม่ประหม่า กล่าวได้ว่า เหตุการณ์กลัวเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบนออกจากสิ่งที่ผู้พูดคิดไว้ควรจะทำ นั่นคือ การไม่กลัว ไม่ประหม่า

3.3.2 [ไม่ต้อง + *ไป* + คำกริยาแสดงสภาวะทางจิต + หรือ]

(23) ไม่ต้องไปกลัวมันหรือก อย่าให้มันอยู่รกแผ่นดิน ไม่ต้องให้มันไปติดคุก

(24) ไม่ต้องไปอิจจานคนอื่นหรือกรับ แพนคุณก็ทำเพื่อคุณไม่แพ้คนอื่นหรือ

จากตัวอย่างข้างต้น คำปฏิเสธ *ไม่* ปรากฏร่วมกับคำกริยาบ่งชี้ทัศนภาวะ ต้องตามด้วยคำกริยา *ไป* ซึ่งปรากฏนำหน้าคำกริยาแสดงสภาวะทางจิต กลัว และ อิจฉา นอกจากนี้ยังมีคำลงท้าย หรือก ที่เป็นการแนะนำว่าผู้พูดไม่ควรมีความรู้สึกตามที่

แสดงด้วยกริยาที่ตามหลัง *ไป* ในประโยคปฏิเสธ การปฏิเสธด้วยคำ *ไม่ต้อง* แสดงความไม่จำเป็นของเหตุการณ์หรือการกระทำในความคิดของผู้พูด คำกริยา *ไป* ในบริบทนี้จึงตีความได้ว่า ผู้พูดไม่ต้องการให้ทำเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* หรือแนะนำให้ทำสิ่งที่ควรทำ โดยผู้พูดมีจุดอ้างอิงอยู่ที่สภาวะจิตแบบใดแบบหนึ่ง และเหตุการณ์พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* เป็นสิ่งที่ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นหรือควรทำ ดังในประโยค (23) ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังกลัวผู้ร้าย จึงพยายามพูดกระตุ้นให้ผู้ฟังจัดการผู้ร้ายได้ คำกริยา *ไป* แสดงนัยว่าเหตุการณ์กลัวได้เคลื่อนที่ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคิดว่าผู้ฟังไม่ควรกลัว และในประโยค (24) ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังรู้สึกอิจฉาคนอื่น จึงแนะนำในสิ่งที่ควรทำ คือ ไม่อิจฉา คำกริยา *ไป* ในที่นี้ตีความได้ว่า เหตุการณ์การอิจฉาได้ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น นั่นคือ การไม่อิจฉาผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าคำกริยา *ไป* ในบริบทภาษาทั้ง 3 รูปแบบไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ แต่แสดงการเคลื่อนที่แบบนามธรรม กล่าวคือ เหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่หรือเบี่ยงเบนออกจากสิ่งที่ผู้พูดได้คาดคิดไว้หรือต้องการให้เกิดขึ้น เมื่อเหตุการณ์นี้ไม่ตรงกับที่คาดคิดหรือต้องการ ผู้พูดจึงประหลาดใจ ไม่ประสงค์ให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น หรือมีทัศนคติต่อเหตุการณ์ในแง่ลบ ความหมายแสดงทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์จัดเป็นความหมายของทัศนภาวะประเภทหนึ่งซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4. ความหมายทางไวยากรณ์ที่แสดงโดย *ไป* ที่เป็นกริยานำ

4.1 ความหมายและประเภทของทัศนภาวะ

ในทางภาษาศาสตร์ ทัศนภาวะคือประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อประพจน์ (proposition) ที่ประโยคนั้นแสดงหรือสถานการณ์ที่ประพจน์นั้นพรรณนา (Jespersen, 1924, p. 313; Lyons, 1977, p. 454) ครอบคลุมขอบเขตกว้างๆ ของความหมายที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เช่น ความตั้งใจ การสมมติ

ศักยภาพ ข้อบังคับ (Bybee & Fleischman, 1995, p. 2) ดังนั้นทัศนภาวะจึงพบเห็นได้ทุกที่และสะท้อนอยู่ในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของมาลา (mood) และใช้ไปพร้อมกับกาล (tense) และการณ์ลักษณะ (aspect)

ตามการจัดประเภทแบบดั้งเดิม ทัศนภาวะประกอบด้วยมิติทางความหมาย 3 มิติ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความหมายของมาลาในภาษาอังกฤษ (English modals) (Palmer, 1979) ได้แก่ ทัศนภาวะแสดงความปรารถนา (deontic modality) ทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality) และทัศนภาวะแสดงความสามารถเชิงพลวัต (dynamic modality) ทัศนภาวะประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทัศนภาวะเน้นความเป็นกลางหรือสถานการณ์ (neutral or circumstantial-oriented modality) และทัศนภาวะเน้นประธาน (subject-oriented modality) ประเภททัศนภาวะแบบดั้งเดิมนี้นี้ได้ถูกจัดประเภทใหม่หลายครั้ง (van der Auwera & Plungian, 1998; Bybee, & Pagliuca, 1985; Palmer, 2001; Nuyts, 2006; de Haan, 2006) จึงมีทัศนภาวะบางประเภทที่ยังอยู่และบางประเภทที่หายไป แต่สิ่งที่นักวิชาการต่างเห็นตรงกันคือ ทัศนภาวะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ ทัศนภาวะแสดงความปรารถนา (deontic modality) และทัศนภาวะแสดงการคาดคะเน (epistemic modality)

อย่างไรก็ตาม ในบทความชิ้นนี้จะใช้แนวคิดของนาร์รอก (Narrog, 2005, 2010) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่ได้แบ่งทัศนภาวะแต่ละประเภทแยกขาดจากกัน แต่มองว่าเป็นเรื่องของระดับระหว่างสองขั้วของสองมิติ ดังนั้นคำแสดงทัศนภาวะหนึ่งที่พัฒนาความหมายจึงอาจอยู่ระหว่างสองขั้วได้ นาร์รอกได้เสนอการจัดทัศนภาวะออกเป็น 2 มิติ มิติแรกคือความแตกต่างระหว่างทัศนภาวะที่แสดงความตั้งใจกับความไม่ตั้งใจ (volitive and non-volitive modality) มิติที่สองคือทัศนภาวะเน้นผู้พูด (speaker-oriented modality) กับ ทัศนภาวะเน้นเหตุการณ์ (event-oriented modality)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะมิติที่สองซึ่งเกี่ยวข้องกับความหมายของคำกริยา ใจ ในบริบทพิเศษ นาร์รอกได้เสนอมิติของการเพิ่มระดับทัศนภาวะเน้นผู้พูด (speaker-oriented modality) จากทัศนภาวะเน้นเหตุการณ์ (event-oriented modality) คำว่า เหตุการณ์ เป็นคำเรียกที่ครอบคลุมเหตุการณ์ การกระทำ สถานการณ์ คำกล่าว เป็นต้น นาร์รอกกล่าวว่า ทัศนภาวะเน้นผู้พูดแสดงการตัดสินใจของผู้พูด ณ เวลาที่พูดใน

สถานการณ์ที่กล่าวมา ในทางตรงข้ามทัศนภาวะเน้นเหตุการณ์แสดงความเป็นไปได้ หรือความจำเป็นจากปัจจัยภายในของผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เข้าไปมีส่วนในเหตุการณ์นั้น โดยเป็นอิสระจากผู้พูดและสถานการณ์ของถ้อยคำในปัจจุบัน (Narrog, 2005, p. 629) แนวคิดเกี่ยวกับทัศนภาวะในมิติที่สองของนาร์รอกดังกล่าวน่าจะอธิบายการเปลี่ยนแปลง ความหมายของคำกริยา ไป ในการเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก ความหมายของคำกริยา ไป เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ของผู้พูด โดยการ แสดงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ที่ตามหลัง ไป ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4.2 ทัศนภาวะของคำกริยา ไป ที่เป็นกริยานำ

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่า มีเพียงงานของนอส (Noss, 1964) ที่กล่าวว่า คำกริยา ไป ที่เป็นกริยานำเป็นมาลา (modal) ที่อยู่ในกลุ่มที่แสดงความหมาย เกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับผลกระทบ เวลา หรือฉากของการกระทำ กล่าวคือ คำกริยา ไป แสดง “การกระทำที่ไกลจากผู้พูด หรือเพื่อดึงดูดความสนใจออกจากผู้พูดและกลุ่ม ของเขา เช่น อย่าไปเขียนบนกระดานดำ” (Noss, 1964, p. 135) แต่ไม่ได้อธิบายว่า คำกริยา ไป ที่เป็นกริยานำจัดเป็นทัศนภาวะประเภทใด

ตามปกติแล้ว คำกริยา ไป ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำแสดง บริบทที่เป็นกลาง ซึ่งมีความหมายของการเคลื่อนที่เพื่อกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คำกริยา ไป ในบริบทนี้เป็นกริยาหลักและแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ (spatial movement) ไม่เน้นว่ามีความคิดเห็นหรือรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์ เช่น คุณอย่าไปทำบุญที่วัด อย่างไม่ก็ตาม เมื่อคำกริยา ไป ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงสภาพทางจิตกลับบ่งชี้ ความหมายที่ต่างออกไปจากเดิม กลายเป็นบริบทที่พิเศษ (marked) คำกริยา ไป ใน บริบทนี้ไม่ได้เป็นกริยาหลักและไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพ หากแต่ แสดงความเห็นหรือทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์ กล่าวคือ ผู้พูดมีความประหลาด ใจ ไม่ประสงค์ หรือมีทัศนคติในแง่ลบต่อเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่ผู้พูดคาดหวังหรือต้องการ คำกริยา ไป ที่ไม่ได้เป็นกริยาหลักของประโยคในบทความนี้ จึงมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ ตาม แนวคิดของนาร์รอก (Narrog, 2005) คำกริยา ไป เป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะเน้นผู้พูด

(speaker-oriented modality) ซึ่งแสดงการตัดสินใจหรือความคิดเห็นของผู้พูดต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่ผู้พูดได้กล่าวถ้อยคำออกไป ตัวอย่างเช่น

(25) มิได้ค่ะ เลขฯ ที่ดีย่อมต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งนายจ้างอยู่แล้ว
ดิฉันจะไปโกรธเคืองคุณได้อย่างไร

(26) คุณอย่าไปชอบเธอเลยครับคุณหนู เธอมีคู่หม้ายแล้ว

ในตัวอย่างข้างต้นคำกริยา ไป แสดงความเห็นของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ในแง่ลบ กล่าวคือ ในประโยค (25) ผู้พูดรู้สึกโกรธ แต่ใช้ ไป เพื่อแสดงทัศนคติว่าไม่ต้องการให้เหตุการณ์โกรธเกิดขึ้น หรือไม่ควรเกิดเหตุการณ์โกรธ ในบริบทนี้ผู้พูดได้ประเมินแล้วว่าเหตุการณ์โกรธที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ควรจะเกิดขึ้น โดยอาศัยความรู้ความเชื่อของผู้พูด กล่าวคือ ผู้พูดประเมินจากประพจน์ว่า ประธานของประโยค (ผู้พูด) ทำงานเป็นเลขานุการต้องทำตามคำสั่งเจ้านายแม้จะไม่พอใจก็ตาม เหตุการณ์โกรธจึงไม่ควรเกิดขึ้น หรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นน้อย

เช่นเดียวกัน ในประโยค (26) ผู้พูดแนะนำหรือบอกสิ่งที่ควรทำแก่ผู้ฟังว่าไม่ให้ชอบผู้หญิงที่มีคู่หม้ายแล้ว กล่าวได้ว่า เหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์สำหรับผู้พูด เนื่องจากเหตุการณ์นั้นไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้พูดหรือตามที่ควรจะเป็น ในบริบทนี้ผู้พูดได้ประเมินแล้วว่าเหตุการณ์ชอบที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ควรจะเกิดขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้พูด กล่าวคือ ผู้พูดประเมินจากประพจน์ว่า หากประธานของประโยค (ผู้ฟัง) ชอบคนที่มีพันธะ ย่อมไม่ดีต่อเขาเอง เหตุการณ์ชอบจึงไม่ควรเกิดขึ้น ผู้พูดจึงกล่าวเตือนด้วยความหวังดี

การตีความคำกริยา ไป เช่นนี้ปรากฏในภาษาอื่นเช่นกัน คลาร์ก (Clark, 1974) กล่าวว่า ในภาษาอังกฤษคำกริยา *go* มีจุดหมายปลายทางในแง่ลบ กล่าวคือ การตีความการใช้ *go* ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ว่าจุดอ้างอิงอยู่ที่สภาพปกติของการมีอยู่ เช่น การทำตัวปกติ การมีสติ การทำสิ่งที่ถูกคาดหวัง เป็นต้น ดังนั้นจุดหมายปลายทางของการเคลื่อนที่ *go* ที่อยู่ที่ใดสักแห่งนอกเหนือจากจุดอ้างอิง จึงควรจะแสดงการออกจากสภาพปกติ เช่น *Mortimer went out of his mind.* (Clark, 1974, p. 137) นอกจากนี้

เมื่อใช้ *go* ในการประเมินค่า จุดหมายปลายทางของ *go* ก่อให้เกิดการประเมินค่าแบบเป็นกลางหรือทางลบ เนื่องจากจุดหมายปลายทางของ *go* ไม่ได้ระบุไว้ จึงไม่ได้แสดงนัยถึงการเห็นดีหรือเห็นชอบที่เฉพาะเจาะจงของผู้พูด ไม่เพียงแต่ในภาษาอังกฤษเท่านั้น ในภาษาทิเบตการใช้ *chāa to* (become + go) ก็แสดงทัศนคติในแง่ลบของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน (Hongladarom, 1996)

จะเห็นได้ว่า คำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำขยายความหมายไปเป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะได้ โดยถูกใช้เพื่อเน้นทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเคลื่อนที่ออกจากสิ่งที่ผู้พูดคาดคิดหรือต้องการให้เกิดขึ้น และกระบวนการทางปริธานที่จะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไปคือ กระบวนการนามนัย (metonymy) ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป* ที่เป็นกริยานำ

การกลายเป็นคำไวยากรณ์มักถูกจำกัดความเป็นกระบวนการที่คำเนื้อหากลายเป็นคำทางไวยากรณ์ ซึ่งคำเนื้อหาได้เปลี่ยนตำแหน่งการปรากฏในประโยคและหน้าที่ของมัน (Heine, Claudi & Hünemeyer, 1991; Hopper & Traugott, 1993) การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในระดับความหมายซึ่งความหมายก่อนหน้าของคำเนื้อหาที่กลายเป็นหน่วยทางไวยากรณ์ถูกทำให้เจือจางหรือขยายความหมายไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์ เช่น การณ์ลักษณะ และทัศนภาวะ

กระบวนการทางปริธานพื้นฐานที่นำมาใช้อธิบายการขยายความหมายของคำเนื้อหา มี 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) และ นามนัย (metonymy) อย่างไรก็ตาม กระบวนการอุปลักษณ์ดูเหมือนจะไม่สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนนัก เนื่องจากกระบวนการนี้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางความหมายว่าเป็นการเปลี่ยนแวดวง (domain) เช่น การเปลี่ยนจากแวดวงพื้นที่ไปสู่แวดวงเวลา ซึ่งเน้นที่จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของเส้นทาง

ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ แต่กระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างเส้นทางซึ่งเห็นได้จากบริบททางภาษากลับไม่ได้รับการอธิบาย

ในทางตรงข้ามกระบวนการนามนัยแสดงให้เห็นการพัฒนาความหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากแวดวงหนึ่งไปอีกแวดวงหนึ่งด้วยการอนุมานทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic inference) การอนุมานดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของการใช้ภาษา (usage-based) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงความหมายประจำรูปคำไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์เกิดจากการใช้ภาษาในสถานการณ์หนึ่งๆ รูปภาษาหนึ่งมีความหมายประจำดั้งเดิมอยู่ เมื่อเกิดในบริบทเฉพาะบางบริบทบ่อยครั้งเข้า บริบทดังกล่าวจะเชื่อเชิญให้เกิดการตีความใหม่ตามสถานการณ์ ความหมายรองที่ได้จากการตีความใหม่นี้จึงเป็นความหมายโดยนัยจากการสนทนา (conversational implicature) กล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า เมื่อผู้พูดผลิตความหมายโดยนัยของรูปภาษาขึ้น และผู้ฟังไม่อาจตีความโดยใช้ความหมายประจำคำได้ จึงต้องอาศัยบริบทในการอนุมานความหมายโดยนัยนั้น เมื่อรูปแบบของการอนุมานกับหน่วยสร้างที่เฉพาะนี้เกิดขึ้นร่วมกันบ่อยๆ ความหมายที่เกิดจากการอนุมานก็จะกลายเป็นความหมายประจำหน่วยสร้างนี้ไป และแยกออกจากความหมายประจำคำดั้งเดิมซึ่งเป็นความหมายหลักของรูปภาษา (Traugott & Dasher, 2002) เช่น คำกริยา *go* ในภาษาอังกฤษที่ขยายจากความหมายวัตถุประสงค์ไปสู่ความหมายอนาคตกาล เช่น ก) *John is going to visit Bill.* และ ข) *John is going to like Bill.*

ในประโยค ก. คำกริยา *go* ที่ตามด้วยคำกริยาแสดงเหตุการณ์พลวัต (dynamic verb) *visit* แสดงความหมายวัตถุประสงค์ นั่นคือ จอห์นกำลังไป (สถานที่หนึ่ง) เพื่อเยี่ยมบิล ความหมายวัตถุประสงค์นี้แสดงนัยถึงเจตนาที่จะทำเหตุการณ์เยี่ยมในอนาคตด้วย ต่อมาประโยคเดียวกันนี้ถูกวิเคราะห์ใหม่ (reanalysed) โดย *be going to* กลายเป็นหน่วยสร้างที่เป็นคำบ่งชี้แสดงอนาคตกาล (future marker) และตามด้วยคำกริยาเพียงคำเดียว นั่นคือ *visit* ในบริบทนี้หน่วยสร้าง *be going to* ยังมีความหมายก้ำกึ่งระหว่างการเคลื่อนที่เพื่อกระทำอะไรบางอย่างกับความหมายทางไวยากรณ์ที่แสดงอนาคตกาล เนื่องจากคำกริยา *go* ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงเหตุการณ์พลวัตยังคงมีความหมายการเคลื่อนที่แบบรูปธรรมอยู่ ต่อมาเมื่อหน่วยสร้าง *be going to* ขยายไปใช้กับคำกริยาแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพอื่นๆ (stative verbs) ดังเช่นประโยค (ข)

ความหมายของ *be going to* ที่เป็นการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่จึงไม่สอดคล้องกับความหมายของคำกริยาแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ ผู้ฟังย่อมตีความว่า *be going to* มีความหมายอนาคตกาล และเมื่อหน่วยสร้าง *be going to* ถูกอนุมานว่ามีความหมายอนาคตกาลบ่อยๆ ความหมายนี้จึงกลายเป็นความหมายประจำหน่วยสร้างไป (Traugott, 1989; Bybee, Perkins, & Pagliuca, 1994; Bisang, 2016)

เนื่องจากกระบวนการนามนัยแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ในบทความนี้จึงใช้กระบวนการนามนัยอธิบายการเปลี่ยนแปลงความหมายจากการเคลื่อนที่ไปสู่หน้าที่บ่งชี้ทัศนภาวะเน้นผู้พูด (speaker-oriented modality) ซึ่งผู้พูดตัดสินว่าเหตุการณ์ปัจจุบันที่กล่าวถึงนั้นเป็นอย่างไร ดังต่อไปนี้

(27) เขาไปวัดเมื่อเช้านี้

(28) เราจะไปพักที่รีสอร์ทของคุณภูกัน

(29) ญาดารูสึกถึงรังสีอำมหิต บางทีเจ้านายของเธออาจอยากหักคอเธอที่
ไปกวนประสาทเขา

(30) เธอจะไปกลัวเขาทำไมนักหนา

ในประโยค (27) เขาไปวัดเมื่อเช้านี้ คำกริยา ไป ปรากฏเป็นกริยาตัวเดียวในประโยค แสดงความหมายพื้นฐานของการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ออกจากสถานที่หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด (spatial movement away from speaker's reference point)

คำกริยา ไป ที่ปรากฏหน้าคำกริยาอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงมีความหมายที่กำกวมระหว่างการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่และการเคลื่อนที่ในภาพความคิด ขึ้นอยู่กับประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วมด้วย ในประโยค (28) เราจะไปพักที่รีสอร์ทของคุณภูกัน คำกริยา ไป แสดงการเคลื่อนที่เพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างที่จุดหมายปลายทาง กล่าวคือ ไป แสดงเหตุการณ์การเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ของประธานในประโยค เรา ออกจากจุดอ้างอิงของผู้พูดเข้าสู่เป้าหมาย รีสอร์ทของคุณภู เพื่อทำกริยา พัก แต่ประโยคนี้จะแตกต่างจากประโยค (27) เขาไปวัดเมื่อเช้านี้ กล่าวคือ ประธานของประโยคมีความตั้งใจที่จะกระทำกริยาที่จุดสิ้นสุดของเส้นทาง

เชิงพื้นที่ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูด ในบริบทนี้การเคลื่อนที่จริงเชิงกายภาพถูกลดความสำคัญลง และการกระทำที่จุดหมายปลายทางของเส้นทางถูกเน้นแทน

ในประโยค (29) *ญาติารู้สึกถึงรังสีอำมหิต บางทีเจ้านายของเธออาจอยากหักคอเธอที่ไปกว่นประสาทเขา* คำกริยา *ไป* มีความหมายกำกวม สามารถตีความได้ 2 แบบ กล่าวคือ เราสามารถตีความความหมายของคำกริยา *ไป* ได้ว่าเป็นการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่เพื่อกระทำอะไรบางอย่างที่เป้าหมายเหมือนประโยค (28) และยังตีความได้ว่าผู้พูดมีทัศนคติในแง่ลบต่อเหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* ด้วย กล่าวคือ คำกริยา *ไป* แสดงนัยของระยะห่างจากจุดอ้างอิงของผู้พูด การตีความแบบนี้แสดงการเบี่ยงเบนออกจากชนบปกติหรือสิ่งที่คาดหวังซึ่งเป็นจุดอ้างอิงของผู้พูดของเหตุการณ์ที่แสดงด้วยคำกริยาที่ตามหลัง *ไป* หรือการขัดแย้งกับสิ่งที่ผู้พูดคาดหวังให้เกิด

ในบริบทนี้ความหมายของคำกริยา *ไป* ที่แสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ออกจากจุดอ้างอิงเพื่อกระทำอะไรบางอย่างที่เป้าหมายเป็นความหมายแรกที่คุณฟังจะนึกถึงเมื่อผู้พูดกล่าวประโยคนี้ขึ้นมา เนื่องจากกริยาวลี *กว่นประสาท* แสดงความหมายที่บ่งชี้การกระทำที่เป็นรูปธรรม จึงสอดคล้องกับความหมายการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ของคำกริยา *ไป* ประโยคนี้จึงถูกตีความว่า ประธานของประโยคเคลื่อนที่ออกจากจุดอ้างอิงเพื่อทำการกว่นประสาทที่เป้าหมายของการเคลื่อนที่ ขณะเดียวกันประโยคนี้ยังแสดงนัยถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ได้จากบริบทว่า ผู้พูดคิดว่าเหตุการณ์การกว่นประสาทเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ควรเกิดขึ้น กล่าวคือการกว่นประสาทเจ้านายเป็นการเคลื่อนที่ออกจากชนบปกติที่ควรจะต้องทำตัวดีกับเขา การกว่นประสาทเจ้านายเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ความหมายโดยนัยนี้ยังไม่เด่นชัดนักเมื่อเทียบกับความหมายแรก เนื่องจากความหมายคำกริยา *ไป* ในบริบทนี้ปรากฏร่วมกับกริยาที่แสดงการกระทำที่เป็นรูปธรรมอยู่

อย่างไรก็ตาม ความหมายโดยนัยที่แสดงทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์ชัดเจนมากขึ้น เมื่อคำกริยา *ไป* ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงการกระทำที่เป็นนามธรรม ดังประโยค (30) *เธอจะไปกลัวเขาทำไมนักหนา* ในบริบทนี้ คำกริยา *ไป* ไม่สามารถแสดงการเคลื่อนที่จริงเชิงพื้นที่ได้ เนื่องจากคำกริยาที่ปรากฏร่วมไม่ได้

แสดงการกระทำที่เป็นรูปธรรม แต่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งมีความหมายไม่ สอดคล้องกับการเคลื่อนที่เชิงพื้นที่ของคำกริยา ไป/ ในที่นี้คำกริยา ไป/ จึงแสดง ความหมายทัศนภาวะ กล่าวคือ คำกริยา ไป/ แสดงว่าผู้พูดมีทัศนคติในแง่ลบต่อ เหตุการณ์ ไม่อยากให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น หรือไม่พอใจต่อเหตุการณ์ ในความรู้สึก ของผู้พูดเหตุการณ์กลัวของผู้ฟังไม่ควรเกิดขึ้น ผู้พูดจึงรู้สึกไม่พอใจที่ผู้ฟังแสดง ความกลัวออกมา

ในบริบทนี้ทัศนคติในแง่ลบหรือความคิดเห็นของผู้พูดที่ไม่ต้องการให้ เหตุการณ์ที่พรรณนาด้วยคำกริยาที่ตามหลัง ไป/ เกิดขึ้น ถูกรับรู้ว่ายู่อ่างไกลจาก สถานการณ์ปัจจุบันที่ผู้พูดมีชนบทหรือสิ่งที่คาดหวัง จึงเกิดการเคลื่อนที่ไปสู่ สภาพที่ผู้พูดมีความประหลาดใจ ความไม่ประสงค์ หรือทัศนคติในแง่ลบ การรับรู้ เช่นนี้กระตุ้นให้เกิดการขยายความหมายจากความหมายดั้งเดิมด้วยการอนุมาน เกี่ยวกับระยะห่างเชิงพื้นที่จากจุดอ้างอิงของผู้พูดไปสู่หน้าที่บ่งชี้ทัศนภาวะเน้นผู้พูด บริบทที่เฉพาะนี้เกิดการเจือจางทางความหมาย (semantic bleaching) กล่าวคือ ความหมายของการเคลื่อนที่หายไปและความหมายของการแสดงทัศนภาวะก็ถูก อนุมานทางวาทปฏิบัติว่าเป็นลักษณะที่ติดตัวมาของหน่วยสร้าง โดยที่คงความหมาย เส้นทางเคลื่อนที่และจุดอ้างอิงของผู้พูดเอาไว้

6. สรุป

งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า โดยส่วนใหญ่แล้วการกลายเป็นคำ ไวยากรณ์มักเกิดขึ้นกับคำกริยา ไป/ ที่เป็นกริยารอง อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้ แสดงให้เห็นว่า คำกริยา ไป/ ที่เป็นกริยานำเกิดการขยายความหมายจากความหมาย จริงเชิงกายภาพไปสู่คำบ่งชี้ทัศนภาวะเน้นผู้พูด กล่าวคือ คำกริยา ไป/ ที่เป็นกริยานำ เมื่อเกิดในบริบทเฉพาะ ซึ่งได้แก่ บริบทของรูปประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ บริบทของประโยคปฏิเสธที่เป็นการห้ามไม่ให้ทำ และประโยคบอกเล่า คำกริยา ไป/ ในบริบทเหล่านี้แสดงทัศนคติของผู้พูดต่อเหตุการณ์ กล่าวคือ ผู้พูดไม่ต้องการให้ เหตุการณ์ที่พรรณนาโดยคำกริยาหลักซึ่งตามหลังคำกริยา ไป/ เกิดขึ้น หรือรู้สึก แปลกใจว่าเหตุการณ์นั้นไม่น่าจะเกิดขึ้นหรือเหตุการณ์เป็นที่ผู้พูดไม่คาดคิด

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์. (2549). หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย. ใน
อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บ.ก.), หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย:
หน่วยสร้างคุณาประโยค หน่วยสร้างประโยคเต็มเต็ม หน่วยสร้างกริยาเรียง
และหน่วยสร้างกรรมวาจก (น. 66-173). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาฎิณี มณีนาวาชัย. (2551). การศึกษาสมมูลภาพในการแปลคำกริยา “ไป” และ “มา”
ในภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมันในงานวรรณกรรมนวนิยายแปล
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- van der Auwera, J. (2005). Prohibitives: Why two thirds of the world's
languages are unlike Dutch. In P. Dekker & M. Franke (Eds.),
Proceedings of the Fifteenth Amsterdam Colloquium (pp.25-30).
Amsterdam: University of Amsterdam.
- van der Auwera, J., & Plungian, V. (1998). Modality's semantic map. *Linguistic
Typology*, 2, 79-124.
- Bisang, W. (2016). Linguistic change in grammar. In K. Allan (Ed.), *The
Routledge handbook of linguistics* (pp. 366-384). Oxford: Routledge.
- Bybee, J. L. (1988). Semantic substance vs. contrast in the development of
grammatical meaning. *Berkeley Linguistic Society*, 14, 247-264.
- Bybee, J., & Fleischman S. (1995). *Modality in grammar and discourse*.
Amsterdam: John Benjamins.
- Bybee, J. L., & Pagliuca, W. (1985). Cross-linguistic comparison and the
development of grammatical meaning. In J. Fisiak (Ed.), *Historical
semantics. Historical word formation* (pp. 59-83). Berlin, New York:
Mouton de Gruyter.
- Bybee, J., Perkins, R. & Pagliuca, W. (1991). Back to the future. In E.C.
Traugott & B. Heine (Eds.), *Approaches to grammaticalization*.
Amsterdam: John Benjamins.

- Bybee, J., Perkins, R., & Pagliuca, W. (1994). *The evolution of grammar: Tense, aspect and modality in the language of the world*. Chicago: University of Chicago Press.
- Clark, E. V. (1974). Normal states and evaluative viewpoints. *Language*, 50, 316-332.
- Detges, U. (2004). How cognitive is grammaticalization? The history of the Catalan perfect perifrastic. In O. Fischer, M. Norde, & H. Perridon (Eds.), *Up and down the cline: The nature of grammaticalization* (pp. 211-227). Amsterdam & Philadelphia: Benjamins.
- Dooley C, S., & Håkansson, G. (1999). Prohibition: Negative imperatives and the parametric typology of negation. *Working Papers, Lund University, Department of Linguistics*, 47, 25-37.
- Gandour, J. (1978). On the deictic use of verbs of motion come and go in Thai. *Anthropological Linguistics*, 20, 381-94.
- Givón, T. (1991). Some substantive issues concerning verb serialization. Grammatical vs. cognitive packaging. In C. Lefebvre (Ed.), *Serial verbs. Grammatical, comparative and cognitive approaches* (pp. 137-211). Amsterdam: John Benjamins.
- de Haan, F. (2006). Typological approaches to modality. In W. Frawley (Ed.), *The expression of modality* (pp. 27-71). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Heine, B., & Kuteve, T. (2002). *World lexicon of grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heine, B., Claudi, U., & Hünemeyer, F. (1991). *Grammaticalization: A conceptual framework*. Chicago: University of Chicago Press.,
- Hongladarom, K. (1996). On the emergence of epistemic meanings: A study of Tibetan motion verbs. *MKS*, 25, 15-28.
- Hopper, P. J., & Traugott, E. C. (1993). *Grammaticalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Jespersen, O. (1924). *The philosophy of grammar*. London: Allen & Unwin.
- Lehmann, T. (1989). *A grammar of modern Tamil*. Pondicherry: Pondicherry Institute of Linguistics and Culture.
- Lewandowska-Tomaszczyk, B. (Ed.). (2008). *Asymmetric events*. Amsterdam: John Benjamins.
- Lord, C. (1993). *Historical change in serial verb constructions*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.
- Lyons, J. (1977). *Semantics* (Vol.2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Matisoff, J. A. (1991). Areal and universal dimensions of grammaticalization in Lahu. In E. Traugott & B. Heine (Eds.), *Approaches to grammaticalization* (Vol. 2, pp. 383-453). Amsterdam: John Benjamins.
- Narrog, H. (2005). Modality, mood, and change of modal meanings: A new perspective. *Cognitive Linguistics*, 16, 677-731.
- Narrog, H. (2010). (Inter) subjectification in the domain of modality and mood – concepts and cross-linguistic realities. In K. Davidse, L. Vandelanotte, & H. Cuyckens (Eds.), *Subjectification, intersubjectification and grammaticalization* (pp. 385-430). Berlin: Mouton.
- Nicolle, S. (2007). The grammaticalization of tense markers: A pragmatic reanalysis. In L. de Saussure, J. Moeschler, & G. Puskas (Eds.), *Tense, mood and aspect: Theoretical and descriptive issues* (pp. 47-65). Amsterdam, New York: Rodopi.
- Noss, R. B. (1964). *Thai reference grammar*. Washington: Foreign Service Institute.
- Nuyts, J. (2006). Modality: Overview and linguistic issues. In W. Frawley (Ed.), *The expression of modality* (pp. 1-26). Berlin, New York: Mouton de Gruyter.

- Palmer, F. R. (1979). *Modality and the English modals*. London and New York: Longman.
- Palmer, F. R. (2001). *Mood and modality*. (2nd ed). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rangkupan, S. (1992). *Subsidiary verbs Pay1 'Go' and Maa1 'Come' in Thai* (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Thepkanjana, K. (1986). *Serial verb construction in Thai*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Michigan, Ann Arbor.
- Traugott, E. C. (1978). On the expression of spatio-temporal relations in language. In J. H. Greenberg, C. A. Ferguson, & E. A. Moravcsik (Eds.), *Universals of Human Language* (Vol. 3, pp. 369-400). Stanford: Stanford University Press.
- Traugott, E. C. (1989). On the rise of epistemic meanings in English: An example of subjectification in semantic change. *Language*, 57, 33-65.
- Traugott, E. C., & Dasher, R. B. (2002). *Regularity in semantic change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yin, H. (2007). Serial verb construction in English and Chinese. In *Proceedings of the 2007 annual conference of the Canadian Linguistic Association*, (pp. 1-10).
- Yin, H. (2011). The cognitive semantics of Chinese motion/directional verbs. *Working Papers of the Linguistics Circle of the University of Victoria*, 21, 118-125.